

Arriscar la vida per salvar tres versos

Un dia d'aquest mes de juliol del 2016 entrava al jardí frondós, fresc i humit del palau Xeremetiev a Sant Petersburg. En un dels pisos va viure Anna Akhmàtova (1899-1966), una de les poetes més cèlebres de l'edat de plata de la poesia russa i un dels exponents de l'acmeisme o clarisme que s'oposava al simbolisme rus per la seva voluntat d'expressar-se amb claredat i sense ambigüitat, amb sobrietat neoclàssica. Aquesta posada en escena del referent -de la realitat- hauria pogut plaure les autoritats revolucionàries bolxevics, però va succeir just al contrari, va ser titllada d'escriptora burgesa i aristocràtica. A Rússia la lectura és practicada i venerada i, amb ella, són venerats els escriptors, però vuit anys de guerra civil (1917-25) van radicalitzar molt la situació. Així que la visita de la casa, on una senyora molt gran ens va fer de cicerone parlant-nos en un francès exquisit, fou una visita al sofriment de manera molt viva: el d'ella mateixa i al del poble que va estimar la seva poesia.

El primer marit d'Akhmàtova, el poeta Nikolái Gumiliov, fou acusat de conspiració per les autoritats soviètiques que el van deportar a Sibèria i el van afusellar el 1921. L'obra d'Akhmàtova fou prohibida completament. El seu tercer marit va morir d'esgotament en un kulak i ella mateixa va arribar a cremar tots els seus papers per por que afusellessin el seu fill si els hi trobaven. No li va servir de gaire: la poeta també va patir la deportació i el seu fill fou empresonat divuit anys seguits.

En una de les sales de la casa es pot veure una llibreteta no gaire més gran que les llibretes menudes que ara podem trobar en algunes botigues i que no fan gaire més de cinc centímetres per cinc centímetres. Però aquesta llibreta és diferent de les que podem veure aquí, perquè les seves pàgines no són de paper, sinó d'escorça que la poeta arrencava dels arbres per escriure-hi poemes. No ho feia pas per caprici, sinó perquè no tenia paper.

El 1944 va poder tornar a la ciutat amb el seu fill i va començar a guanyar-se la vida amb assajos sobre Puixkin, el poeta del segle XIX que va fundar el rus literari a la tomba del qual mai no falten flors. El 1945 un intel·lectual britànic la va anar a veure a casa. La conversa sobre literatura va durar hores, però no va ser ben vista per les autoritats i n'hi va haver prou perquè el seu fill passés presó durant deu anys. Aquesta vegada es va jurar a ella mateixa que ja no deixaria d'escriure com havia fet anteriorment per por a les represàlies.

Potser el que impressiona més de la casa-museu d'Akhmàtova és un cendrer de l'habitació on rebia les visites. Sabia que la policia secreta de la NKVD (la versió interior de la KGB) li havia posat micròfons a casa. Així que, quan venien les seves amistats, es dedicaven a parlar del temps. Mentre parlaven Akhmàtova escrivia tres o quatre versos en un paper petit que l'altra persona memoritzava. Abans que la visita sortís de casa, quan ja els havia memoritzats, dipositaven el paper al cendrer i el cremaven. El cendrer encara és a casa seva, a l'escriptori. D'aquesta manera el *Requiem* s'anava component. Guardar qualsevol escrit a casa hauria estat massa

perillós, s'hi jugava la vida. El 1963 aquest poemari fou publicat per primera vegada a Múnic sense que ella ho sabés.

La seva obra sense censurar no va veure la llum fins després de la seva mort, amb la caiguda del règim soviètic l'any 1990. La seva poesia no és pas una poesia política; tot i que manifesta òbviament la seva experiència personal, és més aviat una poesia cívica. La seva reacció de dignitat davant de l'època història que li va tocar viure recorda molt la de Salvador Espriu, la del conegut exili interior català que va optar per continuar al país, tot i la impossibilitat d'expressar-se lliurement. Akhmàtova va escriure en aquells versos del *Requiem* que cremava al cendrer:

*No, no sota un firmament estranger;
ni sota l'empara d'estrangeres ales.
Llavors vaig estar-me amb el meu poble
i vaig compartir la seva dissort.*

La pressió policial que Akhmàtova va rebre era tan terrible que durant una època de la seva vida els policies de la NKVD la feien passar un cop al dia per la finestra de casa per no haver de pujar al pis a assegurar-se que no s'havia suïcidat.

A l'avió de tornada pensava en uns versos de Lluís Serrahima cantats per Maria del Mar Bonet els anys 70: *Què volen aquesta gent que vénen de matinada*. Es referien a les detencions nocturnes d'estudiants opositors a la dictadura franquista al nostre país. A la dutxa de casa d'Akhmàtova, la poeta va obrir una finestreta que donava a les escales precisament per poder veure si qui trucava era la policia que venia a arrestar-la: països diferents, règims diferents, i una mateixa por...

Com Espriu, ella va optar per quedar-se al seu país i, des de la seva desesperació silenciosa, va ser el far dels qui arriscaven la seva vida per memoritzar i les paraules, difondre els seus versos després d'haver de cremar els papers on hi havia escrits els mots.

Josep-Francesc Delgado
9nou Vallès Oriental, agost 2016

L'AUGUST GARCIA, DE L'ESCOLA EL CASTELLOT

Un matí fred i boirós del 26 de gener del 2017 vaig agafar el cotxe sota la pluja. Les carreteres del Ripollès i el Berguedà eren tallades per la neu que havia caigut el dia 25 i des de la Garriga, on visc, el Montseny es presentava cofat amb un bon barret blanc glacial i immaculat. Sortir del llit feia mandra.

Podria explicar més d'un trajecte aventurat anant a escoles amb la campanya de la Institució de les lletres catalanes d'autors a les aules. En segons quines circumstàncies esdevé una temeritat que em motiva perquè s'assembla a les aventures alpinístiques d'algunes de les meves novel·les i, no obstant això, el seny desaconsellaria no encetar alguns dels trajectes... És una part de les trobades amb alumnes que queda en la intimitat de l'autor, sol davant del perill d'una carretera desconeguda, sotmesa a les inclemències de la climatologia o dels accidents

geogràfics inesperats.

Per sort el meu destí aquell dia era a la comarca del Penedès, al poble de la Múnia i a l'escola del Castellot i la neu no hi havia arribat. Els alumnes de sisè de primària havien llegit un llibre meu d'endevinalles i només això ja animava a anar-hi perquè la majoria de professors només fan llegir narrativa i dissortadament la poesia cada cop desapareix més de les activitats lectores. És una situació trista perquè poetes com Joana Raspall o Núria Albó ens demostren a cada vers que la poesia és necessària i essencial en la formació de la intel·ligència emocional dels vailets.

Conec l'August Garcia, el professor d'aquells infants, de fa anys i sé com treballen, ell i la seva dona, la Mònica Gispert, a qui conec des que estudiàvem a la mateixa escola als setze anys, són dels millors professors que he conegut.

L'estat de les carreteres em va fer arribar a l'escola a quarts d'onze i aleshores vam encetar el que havíem acordat; faríem un col·loqui. Un col·loqui no surt bé si no es prepara. Els alumnes havien acordat les preguntes amb el professor, les havien escrit a l'ordinador; tothom tenia la seva pregunta i un ordre establert per preguntar-la. De manera que la sessió es va desenvolupar amb tranquil·litat i de manera endreçada sense que ningú hagués d'estar ordenant res perquè tothom sabia què havia de fer. Vam estar amb preguntes i respostes una hora i mitja seguida i sense parar.

En acabat els alumnes em van regalar unes catànies, uns bombons típics de la zona que són molt bons, i un llibre format per l'endevinalla que cadascun d'ells havia elaborat basant-se en les meves. Era una feina excel·lent, que potenciava la capacitat creativa dels alumnes, és a dir, la capacitat que els pot donar més eines de futur en aquest món robotitzat que ja ens envolta i ens envoltarà més. Ja ho va dir Einstein, l'amor és la força més poderosa de l'univers i la imaginació no es queda pas enrere. Construir un llibre d'endevinalles amb els alumnes vol dir que els l'has fetes estimar i que, tot estimant-les, has excitat la imaginació dels vailets i aquest és el millor llegat que pot deixar un mestre, especialment en el nostre temps: aprendre a estimar i aprendre a crear.

La cosa no es va acabar aquí, perquè tot prenent el cafè a la sala de professors l'August em va regalar el dossier que havia preparat sobre el llibre, que també estava molt bé.

Una vegada vaig assistir a una conferència sobre innovació educativa on la persona encarregada, externa al món educatiu, va diagnosticar que el problema del món escolar no és la manca de bons professors sinó que aquells professors que són excel·lents es troben aïllats dels altres professors que també ho són i mancats de capacitat de projecció sobre els altres membres de la comunitat educativa que en podrien aprendre. És una gran veritat, cada professor viu en una escola i la seva llum no es projecta gaire més enllà i tanmateix, si suméssim totes aquestes llums faríem una estrella solar.

Mentre tornava cap a casa per l'AP7 pensava una cosa: quan jo era petit m'hauria agradat molt tenir un professor com ell i és una sort que ara n'hi hagi d'aquesta mena. Tothom els hauria de conèixer i aquest país petit no començarà a ser un gran país fins que comenci a donar-los la visibilitat que mereixen.

Josep-Francesc Delgado

2017

<http://www.lletrescatalanes.cat/ca/autors-a-les-aules-c/item/1698-1-august-garcia-de-l-escola-el-castellot-un-dels-millors-professors-que-conec-per-josep-francesc-delgado>